

Boganmeldelse, Ukraine

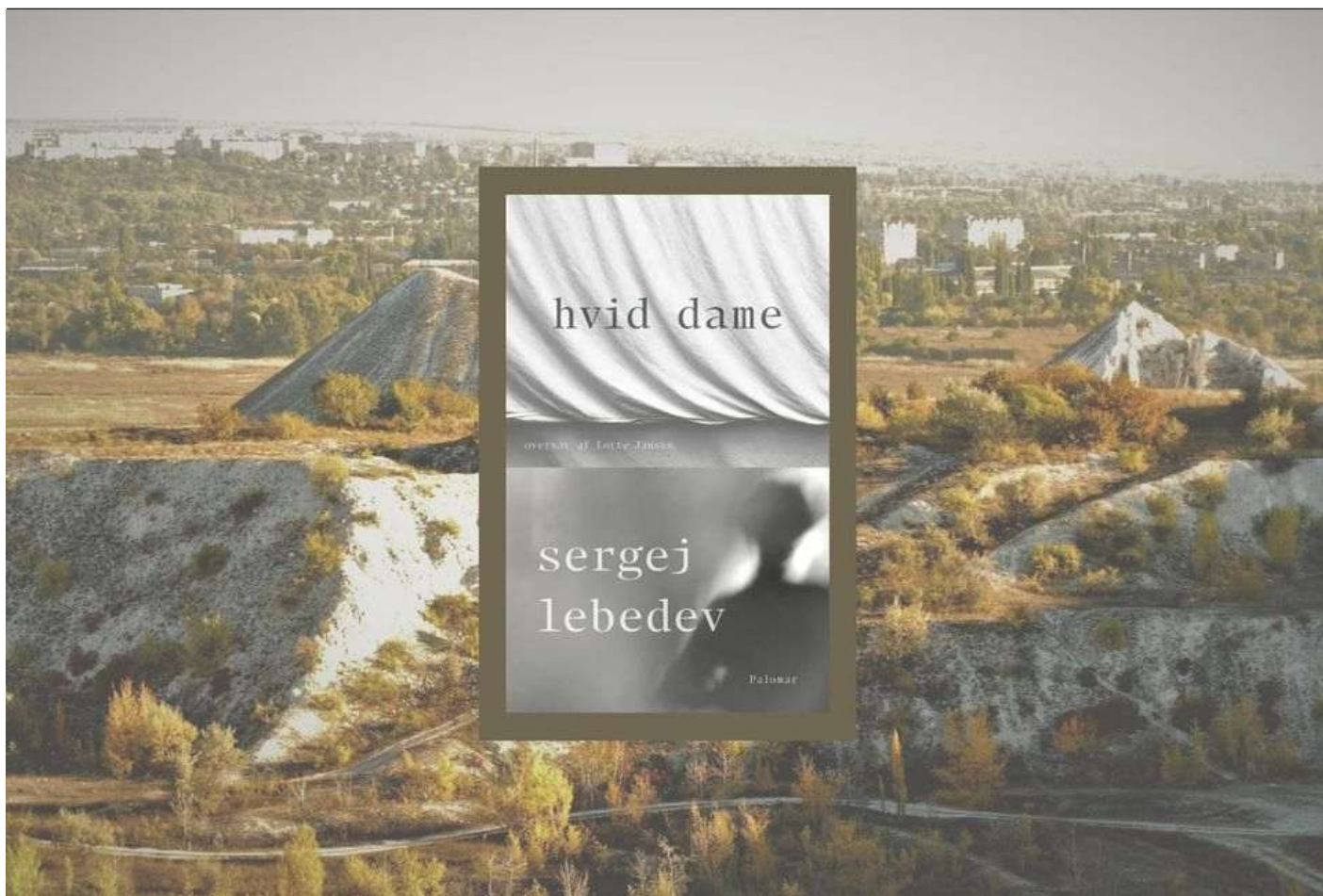
Den hvide dame i den sorte boks

Anders Rod Thomsen anmelder den prisbelønnede russiske forfatter Sergej Lebedevs nye roman; 'hvid dame'.

Anders Rod Thomsen

maj 15, 2026 - 4 min læsning

Forsidefoto: Forlaget Palomar

Sergej Lebedev (f. 1981) bliver ofte sammenlignet med sovjetforfattere som Aleksandr Solzjenitsyn (1918-2008) og Varlam Sjalamov (1907-1982), hvis grusomme 'Gulag-litteratur' står som et oplysende fyrtårn over Sovjetunionens mørke rædselsregime. I Lebedevs bøger foregår fortællingerne mestendels efter sammenbruddet i 1991. I sine værker udfolder han 1990'ernes kaotiske Rusland og 2010'ernes Ukraine med en kalejdoskopisk dybde, som konstant trækker tråde tilbage til Sovjettidens tågede tyngde.

I romanen 'hvid dame', der netop er udkommet på Forlaget Palomar, følger vi fire separate og dog uløseligt forbundne fortællinger over fem dage i juli 2014. Historierne om de fire personer finder sted i den forfaldne mineby Marat i det østlige Ukraines Donbas-region.

Zjanna er vendt hjem fra Kharkiv for at passe sin kræftsyge mor, hvis uskyldsrene og lysende energi er ved at ebbe ud i et afskyeligt og mørkt vanvid. Valet, der er et par år ældre end den 18-årige Zjanna, er også vendt tilbage til sin fødeby, men af helt andre årsager. Han er udsendt fra Moskva som en del af den "hemmelige" russiske milits, der har til opgave at infiltrere området.

I nøjagtig samme tidsrum er Generalen ligeledes ankommet til Marat, hvor han under sovjettiden var udsendt som officer i efterretningstjenesten. Den fjerde karakter, Ingeniøren, er derimod sværere at definere som andet end en spøgelseslignende skikkelse, hvis tilknytning til områdets kulmine og den berygtede skakt 3/4 hjemsøger både bogen, byen og dens nuværende beboere.

Sergej Lebedev / Pressefoto: Forlaget Palomar.

Et nedskudt fly i en nedbrudt by

Den hvide dame ligger for døden. Marianna, Zjannas mor, har i årtier vasket de sorte pletter af minearbejdernes tøj med en overnaturlig hvidhed, hvis lysende uskyld og mystiske aura har oplyst byen og holdt en helt særlig orden i hævd. Da Marianna ånder ud for sidste gang, varsler det nye og mørkere tider.

Mens Zjannas fortvivelse vokser, gør den tilbagevendte Valet tilnærmelser i forsøget på at vinde hendes gunst. De venlige handlinger er dog ikke, som de ser ud. Tværtimod. Valet drømmer om hævn over den afdøde vaskekone, der i sin tid forviste ham til en ny tilværelse hos sin officer-onkel i Rusland. Marianna så igennem Valets løgne, da han som dreng slog en mand ihjel og begravede ham i minen nær skakt 3/4. Bag Valets kurtisering gemmer sig en ondskabsfuld intention om at ydmyge, hvis ikke ligefrem myrde den unge Zjanna, som han fantaserer om at erobre.

Som søn af en sprængstofsekspert kender Valet Marats miner ud og ind. Han får derfor til opgave at vise de russiske militærfolk, hvor de kan skjule 'misteltenen' (et enormt luftskytsmissil), som de har smuglet ind over grænsen. Det varer dog ikke længe før missilet bliver affyret, da hvad de antager for et ukrainsk transportfly passerer forbi på den blå himmel.

Det viser sig imidlertid, at der er tale om et malaysisk rutefly fyldt med intetanende internationale turister. Generalen er som den øverstkommanderende ansvarlig for operationen, og det nedskudte fly vækker problemer for de lyssky pro-russiske styrker, som står til ansvar for kommandoen i Kreml.

Alt imens Generalen forsøger at inddæmme skaderne, og Valet og hans skruppelløse soldaterkammerater tømmer lommerne på de nedfaldne, døde kroppe, udlægger Ingeniøren den større sammenhæng mellem minen, de mange døde og forbrydelserne, som skakt 3/4 gemmer på.

"[...] alle ligene endte i skakten, lag efter lag, i dens 600 meters dyb. Jeg havde skabt en afgrundens brønd af bibelske dimensioner," fortæller Ingeniøren.

Lige siden åbningen af skakten, som senere skulle gå under navnet 3/4, har der hvilet en dyster skæbne over området. Ingeniørens skaberværk blev fra begyndelsen et dødens tempel, hvor døde kroppe fra alskens krigsfanger, ofre og gerningsmænd blev forseglet under et tykt lag af beskyttende beton. Sovjetmagten lod det dybe hul dække for at sandheden om de døde aldrig skulle se dagens lys. Ven eller fjende, alt måtte for enhver pris forblive skjult.

Vidnesbyrdlitteratur- retur

Sergej Lebedev skriver fra et sted, der ikke kan tilegnes. Det interne blik, den autentiske nerve og den altoverskyggende og tragiske indføling med historiens cykliske gentagelser, skinner klart igennem i alt, hvad der kommer fra forfatterens hånd.

Hvis man vil forstå det ukrainske såvel som det russiske folks fragmenterede fortid, bør man læse Lebedevs romaner. I særdeleshed 'hvid dame', som bærer præg af en subtil magisk realisme, der udfoldes i form af associerende filosofiske betragtninger, en dramatisk plotstruktur og voldsomme vidnesbyrd.

"Jeg opfylder rollen som et vidne; jeg bærer vidnesbyrd. Rollen som den 'sorte boks', om I vil, der fortæller om det sted katastrofen indtraf og indkapsler dens nedslag," skriver Lebedev i et af bogens sidste kapitler.

Ingeniøren er fortællingens 'sorte boks', der udlægger den sande historie, som den er. Bestialsk, beskidt og brutal. Det nedskudte fly er endnu en flig af samme alen; et brudstykke af en fortælling om forbrydelser, død og ødelæggelse, og om hvordan russerne, senere sovjetterne og senest russerne igen, har forsøgt (og forsøger) at lægge låg på sandheden.

Marianna, Zjannas afdøde mor, opponerede mod historiens mørke og russernes koldblodige krige. Ikke med vold og opstand, men med renhedens og hvidhedens klare lys. Magisk magt, om man vil, som vakte respekt blandt ligesindede og frygt blandt modstandere. I romanens afsluttende scene opstår selvsamme kraft på ny i den unge Zjanna, hvis liv og skæbne med ét synes soleklart, da det går op for hende, hvad hendes mor kæmpede for - og imod.

"Og Zjanna ved præcis hvor hendes plads vil være i fremtiden. Der i landet under jorden hvor der skal vaskes bind til de sårede og bleer til de

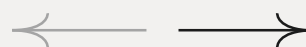
nyfødte."

Krigen er fjenden, og fjenden er her nu.

Lebedev, Sergej. *hvid dame*. København: Palomar, 2026. 238 sider.

Relaterede historier

Fra idealisme til realisme i
en ny faretruende
verdensorden

Et sted uden
melankoli
magi